

i també pròsper. Però també tenim en àrab accepcions que ens acosten a les catalanes des d'altres bandes.

El verb correspondent *bállad* és «rendre indolent, apathique» en *RMa.*, *mâ 'ábladak* «que tu es indolent!» en les Mil-i-Una Nits, *tabálad* «se caliner, prendre ses aises, être indolent» a Egipte (Bq.) i *tabállad* aplicat a un cavall és «manquer d'énergie, devenir docile» en Abenalauam. No gaire lluny tot això de la *dida bledanota* de Bodria. I si bé Dozy (*Suppl.* 1, 109) quan veu que el malagueny Abenalbéitar usa el verb *bállad* parlant de les pomes li aplica la definició de *RMa.* «rendre indolent, apathique», no essent aquest sentit gaire propi d'un fruit, potser hauríem d'entendre més aviat 'posar-se bledana o ufana', o bé en la forma un poc bajana a què sovint es decanta això en les pomes camoses; si bé és veritat que també tenim ben comprovada l'evolució semàntica pejorativa, i així l'adjectiu derivat *balid* té, des del sentit de «ebes» (es mussat, estabornit) en *RMa.* (40b) i Bogtor, el de «stúpide, borné, bouché, imbécile» a Algèria (Beaussier).

Ens caldria, però, per explicar còmodament *bledà ~ baldana* un adjectiu en *-án* com a ètímon. Encara que pròpiament un tal adjectiu no el veig en àrab, sempre podem suposar que es creà en l'àrab vulgar de València i les Illes, car la derivació en *-án* existeix en l'àrab de pertot, amb base semítica, i per si fos poc la influència del romànic mossàrab degué afavorir-ne el desenrotllament entre els nostres moros i moriscos; o bé ser una creació d'aquests posterior a la Reconquesta, quan ja llur parlar s'anava tenyint cada cop més d'elements catalans.

De tota manera no caldrà arribar a suposicions tan hipotètiques com aqueixes, car realment una derivació semblant existí en àrab literal des del origen. Primitivament, és veritat, *buldân* no fou en àrab més que un plural fracte de *bâlad* 'ciutat, vila', i només amb aquest caràcter es troba, de primer, usat tant en l'Iraq del S. x (Dieterici), com en l'Algèria actual (Beaussier) i en el nostre *RMa.* (294). Però, amb article, *al-buldân* apareix més tard en les Mil-i-Una-Nits (*al-arâb wa l-buldân* 'els beduïns i els habitants de les ciutats') i l'Akhbar Madjmua ens testifica que així es deia també a Espanya, aplicant *al-buldân* als àrabs de la primera invasió (ja aburgessats i bastant hispanitzants) per oposició als sirians de la segona invasió (*aš-Sâm*), veg. Dozy. *Buldân* s'havia convertit, doncs, en un adjectiu (com *bledà, baldana*) amb un sentit com 'aburgesar'. Ara bé aquest *buldân* segons la nostra fonètica podia passar a *bal-* (cf. *si molt convé > si mal convé, oltra hora, oltrança > altra hora, altrança, clotell > clatell*, etc.); per si fes falta, la influència del substantiu primitiu *belda*, sempre persistent, acabava de facilitar-ho; i la dels parònims *bleda* i *balder* ho pogué corroborar.

En fi veig més comprovacions d'aquesta etimologia en l'existència de formes estretament lligades amb el mallorquí *baldana*, a fora de Mallorca però en terres no menys subjectes a l'arabització. Pel que fa a Menorca i fins Mallorca, les definicions d'*AlcM* mostren evident caràcter tendenciosos, pel prejudici pseudoeti-

mològic que *baldana* ha de pertànyer a la família de *balder* (que Moll falsament creu derivada de l'àr. *baḥl* 'va'). Per això cal anar amb compte a usar-les i cal interpretar-les. A Ciutadella *aquesta roba fa baldana* vol dir *que fa rues, que no s'adapta bé*: ell ho interpreta com «part exterior baldera o sobrant»; en realitat la idea deu ser la de 'sobreeiximent, ufana excessiva': ho comprova l'altra accepció, treteta del llibre de cuina menorquina de Ballester, «la pellerença dels costats d'un moltó, que s'empra per fer farciments». Pellerinques són coses sobrants, ufana excessiva de les carns. Com a menorquí recull *baldana* ja Febrer i Cardona, però sense definició.

Les *baldanes* són, doncs, «la carn situada entre les costelles» (§ 3) i això tant a Manacor com, en el Maestrat, a Benassal: de nou la idea de 'carn sobrerera, luxuriant'. Interessa de veure que això ja és molt antic, com sigui que figura en les Ordinacions Palatines de Pere el Cerimoniós: «los argenters de la cuyna --- deven menjar al palau --- e prenguen les *baldanes* dels moltos e de les vaques que s'couran en la cuyna» (cita del *DAG*, d'*AlcM*, que sembla referir-se al mateix text, tot i les variants amb què el citen).² En fi, partint d'això, i en particular des d'aquells farciments de la cuina menorquina, es deu haver arribat al tortosí *baldana* «botifarra o embotit curt, d'arròs, ceba, greix i sang» (*AlcM*, 4b; BDC III, 87).

DERIV.: *Bledania, baldaner* (veg. supra).

¹ Explicació ambigua, la de l'última excepció, que el Dicc. Tarongí aclareix com 'costat d'un cos geomètric' («qualsevol dels llocs que estan a la vora dels cossos: *lado*»). — ² «Los argenters de la cuyna --- prenguen les *baldanes* dels moltos que s'couran» (*CoDoACA* VI, 7).

Bledar, V. *bleda* *Bleda-rave, bledejar, bledera, blederia*, V. *bleda* *Blediri*, V. *belitre*

BLEFARITIS, derivat savi del gr. βλεφαρον 'pàpila'. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*.

ALTRE DERIV.: *Blefàric* [1917, *DOrt.*].

CPT.: *Blefarotomia. Blefaroplastia* (amb *πλαστός*, adjectiu verbal de *πλάττειν* 'modelar'). *Blefaroptosi* (amb *πτῶσις* 'acció de caure'). *Blefarorràfia*. I altres de formació anàloga.

BLEGAR, 'doblegar, vinclar', mot dialectal del Nord del Principat i del Rosselló, avui adoptat per la llengua literària: resulta d'una transacció entre *plegar* i *doblegar*. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, *VidesRoss*.

En el Judici Final, escrivien aquests monjos de Cuixà, «serà la cruselat del Jutge, cor no flixarà negun per temor, cor tot-poderós és --- cor lo Jutge és tals que no pot ésser enganat per paraules ni-s *blega* per dons», 4v1, on tradueix «nec flectetur»; llavors potser no era d'ús gaire general en terres rosselloneses car l'altre manuscrit, B, també rossellonès i un poc posterior i menys fidel, ho altera (canviant-ho en *ni s'obliga*).

De tota manera es tracta d'un mot ja freqüent